

POLSCY STATYSTYCY I MATEMATYCY

PROFESOR CZESŁAW DOMAŃSKI
– TWÓRCA ŁÓDZKIEJ SZKOŁY STATYSTYKI NIEPARAMETRYCZNEJ

Profesor Czesław Domański edukację na poziomie podstawowym rozpoczął w Orłowie, dalej uczył się w Liceum Pedagogicznym w Radomsku, w Studium Nauczycielskim im. Ewarysta Estkowskiego w Łodzi, gdzie wybrał jako kierunek – matematykę. Temu przedmiotowi pozostał wierny także w trakcie studiów uniwersyteckich w latach 1963–1968 na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Łódzkiego. Ukończył je uzyskując tytuł magistra matematyki za pracę z zakresu cybernetyki i teorii informacji pod tytułem *Słowniki bezprzecinkowe* napisaną pod kierunkiem doc. dr hab. Jerzego Jaronia.

W 1968 r. rozpoczął pracę zawodową jako nauczyciel akademicki w Uniwersytecie Łódzkim, zatrudniony na stanowisku asystenta, a potem adiunkta w Zakładzie Demografii i Statystyki Instytutu Ekonometrii i Statystyki UŁ.

Czesław Domański uzyskał doktorat w roku 1976 za rozprawę pt. *Ekonometryczne zastosowania testów serii* napisaną pod kierunkiem profesora Zdzisława Hellwiga.

Podstawą do habilitacji w 1986 r. była praca pt. *Teoretyczne podstawy testów nieparametrycznych i ich zastosowanie w naukach ekonomiczno-społecznych* opublikowana w Wydawnictwie UŁ. Natomiast książka *Testy statystyczne* z roku 1990, wraz ze wcześniejszym dorobkiem naukowym, stanowiła podstawę do uzyskania tytułu profesora, co miało miejsce w roku 1991.

Dotychczasowe życie i trwająca już 46 lat kariera zawodowa prof. Czesława Domańskiego nieprzerwanie związana była z Uniwersytetem Łódzkim. Ważnymi etapami w jej kształtowaniu było pełnienie następujących funkcji:

- zastępca dyrektora Instytutu Ekonometrii i Statystyki UŁ (1976–1984),
- prodziekan Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ (1987–1990),
- kierownik Zakładu Metod Statystycznych w Instytucie Ekonometrii i Statystyki UŁ (1987–1991),
- dziekan Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ (1990–1993),
- kierownik Katedry Metod Statystycznych od roku 1992,
- prorektor UŁ do spraw ekonomicznych i promocji (1993–1996),
- dyrektor Instytutu Ekonometrii i Statystyki UŁ (1997–2008),
- dyrektor Instytutu Statystyki i Demografii (2009–2013).

Stanowiska i etapy w karierze zawodowej Profesora w Uniwersytecie były pochodną Jego osiągnięć w obszarze badań naukowych, pracy dydaktycznej i działalności organizacyjnej, zwłaszcza tej programującej badania i kształcenie na poziomie uniwersyteckim.

Doniosłość osiągnięć nauczyciela akademickiego w wymienionych płaszczyznach działania zwykle bywa oceniana i mierzona liczbą i jakością publikacji naukowych, rodzajem ilością i stopniem trudności prowadzonych zajęć dydaktycznych, liczbą wypromowanych doktorów, magistrów, licencjatów, wreszcie uczestnictwem w gremiach opiniotwórczych i decyzyjnych na poziomie uczelni, regionu i kraju. Partycypacja profesora Czesława Domańskiego w każdym z wymienionych obszarów działania jest imponująca, a dalsze uwagi stanowiąc będą egzemplifikacją tego stwierdzenia.

Profesor Czesław Domański jest autorem lub współautorem 24 książek, w tym 17 ma charakter monografii, oraz ponad 200 artykułów. W części opracowań zbiorowych oprócz autorstwa lub współautorstwa był też redaktorem publikacji.

Na szczególne wyróżnienie wśród publikacji książkowych zasługują następujące monografie: *Statystyczne testy nieparametryczne*, PWE, Warszawa 1979, *Testy statystyczne*, PWE, Warszawa 1990, *Nieklasyczne metody statystyczne*, PWE, Warszawa 2000, *Statystyczne systemy ekspertowe*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1998 (współautorstwo z H. Gadeckim, K. Pruską, A. Rossą), *Metody statystyki małych obszarów*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2001 (współautorstwo: K. Pruska), *Statystyczne metody wnioskowania wielokrotnego*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2007 (współautorstwo: D. Parys), *Nieklasyczne metody oceny efektywności i ryzyka. Otwarte Fundusze Emerytalne*,

PWE, Warszawa 2011 (współautorstwo: J. Białek, K. Bolonek-Lasoń, A. Mikulec), *Testy statystyczne w procesie podejmowania decyzji*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2014 (współautorstwo: D. Pekasiewicz, A. Baszczyńska, A. Witaszczyk).

W rezultacie utrzymujących się przez lata osiągnięć naukowych ośrodek łódzki kierowany przez prof. Czesława Domańskiego awansował do grona liczących się centrów badań statystycznych, zaś on sam do współtwórców łódzkiej szkoły statystycznej. W krajowym środowisku uważany jest też za twórcę łódzkiej szkoły statystyki nieparametrycznej. Uznanie to przekłada się również na jego rozległe kontakty międzynarodowe i współpracę w różnych okresach z zagranicznymi uniwersytetami, m.in. w Pradze, Rzymie, Lyonie, Madrycie, Mannheim, Heidelbergu, Kijowie, Pittsburgu, Barcelonie, Salonikach i Lizbonie.

Oprócz kwestii metodologicznych, m.in. takich jak teoretyczne podstawy testów nieparametrycznych, metody porównywania nieparametrycznych procedur wnioskowania statystycznego z procedurami parametrycznymi czy statystyka małych obszarów, dużo miejsca w badaniach naukowych prof. Czesława Domańskiego zajmuje udział w pracach aplikacyjnych, wspomagających rozwiązywanie problemów w różnych dziedzinach i przejawach życia społeczno-gospodarczego, zwłaszcza na terenie Łodzi i regionu łódzkiego. Można tu wymienić badania nad:

- budową łódzkiej skali rozwoju dzieci i młodzieży,
- stanem zdrowia i umieralnością niemowląt,
- modelami statystycznymi spożycia wody przez mieszkańców Łodzi,
- rozwojem polskiej myśli statystycznej i wkładem do niej statystyków łódzkich,
- tradycją Łodzi akademickiej,
- jakością kształcenia kadry ekonomistów w zależności od oczekiwań łódzkich przedsiębiorców,
- budową łódzkiej karty ryzyka operacyjnego w zabiegach kardiochirurgicznych.

Wszystkie wymienione wątki badawcze oprócz spełniania celów doraźnych zostały utrwalone w licznych publikacjach zamieszczanych m.in. w Przeglądzie Statystycznym, Studiach Prawno-Ekonomicznych, Wiadomościach Statystycznych, *Statistics in Transition* oraz w formie samodzielnych prac lub raportów. Pełny ich podgląd znajdzie czytelnik w zestawieniu bibliograficznym zamieszczonym w *Acta Universitatis Lodzianis, Folia Oeconomica*, 280 (2012), s. 5–33. W tym miejscu przywołujemy tylko publikację pt. *Polska skala ryzyka operacyjnego leczenia choroby niedokrwiennej mięśnia sercowego*, wydaną w 2006 r. w Warszawie przez Wydawnictwo Medyczne Plus s.c. Dzieło to jest wysoko oceniane przez kardiochirurgów polskich i zagranicznych i może być traktowane jako wyraz uznania dla zespołu opracowującego Łódzką Kartę Ryzyka Operacyjnego i Polską Kartę Ryzyka Operacyjnego.

Ważnym przejawem działalności naukowej jest uczestnictwo w konferencjach oraz organizacja tych przedsięwzięć. Profesor Czesław Domański od dziesięcioleci jest prekursorem i głównym organizatorem międzynarodowej konferencji „Multivariate Statistical Analysis” – MSA. W bieżącym roku odbędzie się już 33. spotkanie tego gremium. Konferencja stanowi bardzo istotne forum dyskusyjne środowiska

matematyków i statystyków zajmujących się teorią i zastosowaniami statystyki wielowymiarowej. Jednym z trwałych efektów końcowych tych spotkań i dyskusji są publikacje w ramach Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica.

Od roku 1997 profesor Czesław Domański jest głównym organizatorem corocznej konferencji dydaktycznej poświęconej *Metodom nauczania przedmiotów ilościowych*. Wartościowym osiągnięciem w tym przypadku jest integracja środowiska matematyków, statystyków, ekonomistów, informatyków – zarówno nauczycieli akademickich, jak i przedstawicieli życia gospodarczego i samorządów różnych szczebli, w tym także z Urzędu Miasta Łodzi. Innym trwałym efektem tej konferencji oprócz wymiany doświadczeń z zakresu metod nauczania w okresie unifikacji i integracji europejskiej oraz globalizacji – są tomy publikacji pokonferencyjnych wydawanych przez oficynę uniwersytecką. Autorytet i dokonania Profesora w tym zakresie zostały docenione przez statystyków europejskich, czego dowodem jest powołanie go na eksperta projektu European Master in Official Statistics (EMOS).

Współpracując z Salezjańską Wyższą Szkołą Ekonomii i Zarządzania w Łodzi, prof. Czesław Domański był pomysłodawcą i promotorem unikatowej w skali kraju ogólnopolskiej konferencji *Etyka w życiu gospodarczym*, odbywającej się od roku 1997 w cyklu rocznym i cieszącej się znaczącym zainteresowaniem w skali kraju. Pokłosem tej konferencji są zeszyty naukowe SWSEiZ zatytułowane *Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym* – dotychczas ukazało się 15 tomów tego wydawnictwa, którego profesor Cz. Domański w latach 1997–2012 był naczelnym redaktorem, publikując w nim także własne wystąpienia.

Kształcenie kadr badawczych, podobnie jak uczestnictwo w radach i komitetach redakcyjnych czasopism i innych wydawnictwach naukowych, lokują się zarówno w obszarze badań naukowych, jak i prac programowo-organizacyjnych. Również w tym względzie osiągnięcia Profesora są imponujące.

Wypromował On dotychczas 25 doktorów, sprawował opiekę naukową w 10 rozprawach habilitacyjnych. Wielokrotnie był osobą wprowadzającą do tytułów profesorskich oraz recenzentem dorobku koniecznego do występowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego i tytułu profesora. Jest członkiem m. in. komitetu redakcyjnego czasopism: *Statistics in Transition*, które jest organem Polskiego Towarzystwa Statystycznego, *Wiadomości Statystycznych*, *Random Operators and Stochastic Equations*.

Z inicjatywy profesora Domańskiego reaktywowany został Kwartalnik Statystyczny, który jako drugi periodyk PTS-u promuje i popularyzuje wiedzę statystyczną w społeczeństwie, realizując tym samym jedno ze statutowych zadań wymienianego stowarzyszenia.

Świadectwem Jego zaangażowania w działalność towarzystw naukowych jest wieloletnie uczestnictwo w pracach Polskiego Towarzystwa Statystycznego, w którym już czwartą kadencję pełni funkcję prezesa (poprzednio w latach 1994–2005). Od roku 2002 roku jest członkiem zwyczajnym Międzynarodowego Instytutu Statystycznego (ISI).

Wiedza i kompetencje profesora Domańskiego sprawiają, że jest on wybierany lub powoływany do gremiów odpowiedzialnych za rozwój badań statystycznych i szerzej, badań naukowych w skali kraju. Wymienić tu można pochodzące z wyboru i utrzymujące się już trzecią kadencję członkostwo w Centralnej Komisji ds. Stopni Naukowych i Tytułów, członkostwo w Komisji Metodologicznej przy Prezesie GUS, powołanie na lata 2001–2002 do Rady Statystyki przy Prezesie Rady Ministrów. Od roku 1987 Profesor Domański wybierany jest do Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN, w którym w kadencji 2008–2012 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego, oraz do Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN.

Osiągnięcia badawcze profesora Domańskiego, zarówno te indywidualne, jak i uzyskiwane w zespołach i upowszechniane w publikacjach, wielokrotnie były wyróżniane nagrodami uczelnianymi, jak i resortowymi. Po raz pierwszy nagrodą Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia uhonorowany został w 1977 r. za przywoływaną już rozprawę doktorską pt. *Ekonometryczne zastosowania testów serii*. Ostatnia z uzyskanych dotychczas nagród Ministra przyznana została za książkę autorstwa Cz. Domańskiego, J. Białka, K. Bolonek-Lasoń, A. Mikulca, *Nieklasyczne metody oceny efektywności i ryzyka. Otwarte Fundusze Emerytalne*, w roku 2012. Praca ta w tym samym roku uzyskała również wyróżnienie „Łódzka Eureka”, przyznawane przez Radę ds. Szkolnictwa i Nauki przy Prezydencie Miasta Łodzi, za wybitne osiągnięcia naukowe, artystyczne i techniczne. Nagrodzonymi przez Ministra były również praca habilitacyjna i książka profesorska.

Profesor Czesław Domański z zaangażowaniem realizuje się w kształceniu i pracy dydaktycznej, stanowiącej ważną część aktywności nauczyciela akademickiego. Pierwszym jego zadaniem po przyjęciu do pracy w 1968 r. było prowadzenie ćwiczeń ze statystyki matematycznej dla studentów kierunku Ekonometria a później Informatyka i Ekonometria. Przygotowanie tych zajęć wymagało samodzielnego opracowania wielu twierdzeń i przykładów ich zastosowania w ekonomii. Dziesięć lat później opracował program wykładów i ćwiczeń dla przedmiotu „Metoda reprezentacyjna”. Towarzyszyło temu przygotowanie skryptu pt. *Zbiór zadań z metody reprezentacyjnej*, którego był redaktorem i współautorem. Największą jednak popularnością i zainteresowaniem studentów cieszył się skrypt opublikowany po raz pierwszy przez Wydawnictwo UŁ w 1979 r. pod tytułem *Zbiór zadań ze statystyki*. W miarę modyfikacji i rozszerzania jego zakresu w kolejnych wydaniach (ostatnie VI wydanie w 2001 r.), książka ta, pod redakcją Czesława Domańskiego, przekształciła się w podręcznik statystyki pt. *Metody statystyczne, teoria i zadania*, cieszący się nadal dużą popularnością.

W swojej pracy dydaktycznej profesor Domański, oprócz zawodowego profesjonalizmu, zwraca uwagę na kształtowanie postaw patriotyczno-obywatelskich młodszych generacji oraz na etyczny aspekt uzyskiwania i wykorzystywania zdobywanej na studiach wiedzy. Zatem jest nauczycielem i wychowawcą.

Z pracą dydaktyczną wiąże się działalność popularyzatorska profesora Domańskiego, w której ważne miejsce zajmuje promocja postaci i sylwetek polskich statystyków i ich

wkładu w rozwój badań statystycznych w skali krajowej i międzynarodowej. Profesor jest autorem wielu biogramów ważnych przedstawicieli tej dziedziny wiedzy, żyjących w XIX i XX w. Zostały one zamieszczone w publikacjach – *Sylwetki statystyków polskich* (w 1984 r. w wersji polskiej, angielskiej i rosyjskiej w latach 1989, 1990) oraz w opracowaniu *Statystycy polscy* przygotowanym pod redakcją prof. Mirosława Krzyżki w setną rocznicę powstania Polskiego Towarzystwa Statystycznego.

W okresie swojej dotychczasowej pracy zawodowej profesor Czesław Domański był wielokrotnie uhonorowany odznaczeniami państwowymi, resortowymi oraz tytułami przyznawanymi przez instytucje i stowarzyszenia. Najważniejsze z nich to:

- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,
- Złota Odznaka Honorowa „Za Zasługi dla Statystyki RP” (trzykrotnie),
- Odznaka Honorowa Miasta Łodzi,
- Medal Bernardusa Bolzano Uniwersytetu im. Karola w Pradze.

Alina Jędrzejczak – Uniwersytet Łódzki

LITERATURA

- Domański Cz., (1979), *Statystyczne testy nieparametryczne*, PWE, Warszawa.
- Domański Cz., (2000), *Testy statystyczne*, Warszawa.
- Domański Cz., Pruska K., (2000), *Nieklasyczne metody statystyczne*, PWE, Warszawa.
- Domański Cz., Parys D., (2007), *Statystyczne metody wnioskowania wielokrotnego*, Wydawnictwo UŁ, Łódź.
- Domański Cz., Pekasiewicz D., Baszczyńska A., Witaszczyk A. (2014), *Testy statystyczne w procesie podejmowania decyzji*, Wydawnictwo UŁ, Łódź.
- Jędrzejczak A., Kowaleski J. T., (2013), Profesor Czesław Domański- życiorys naukowy, *Acta Universitatis Lodzensis Folia Oeconomica*, 280, 5-33.